

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԱՃԻ ԿՐԱ ՆԵՐՄՈՒԾՄԱՆ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅԱՆ ՄԵՆԱՆԻՉՄՆԵՐԸ ԶՅՈՒՄ

ՌԴ-ում 2014թ.-ին արձանագրված արժույթային ճգնաժամից հետո, որպես հետևանք, ՀՀ ընթացիկ հաշվի պակասուրդը 2015-2016թթ.-ին զգալիորեն կրճատվեց՝ կազմելով 272.4 և 238.1 մլն ԱՄՆ դոլար (աղյուսակ 1): 2017թ.-ին 2016թ.-ի համեմատ պակասուրդը խորացավ՝ կազմելով մոտ 400 մլն ԱՄՆ դոլար, որը զիջում էր 2012-2014թթ. պակասուրդի չափին (աղյուսակ 1): 2017թ.-ին ընթացիկ հաշվի պակասուրդը հիմնականում պայմանավորված էր առևտրային հաշվի պակասուրդի խորացմամբ՝ պայմանավորված ներմուծման ծավալների աճով (աղյուսակ 1): Ներմուծման ամենամեծ ծավալները 2012-2017թթ. ժամանակահատվածում արձանագրվել է 2017թ.-ին (աղյուսակ 1): Ընթացիկ հաշվի պակասուրդը հիմնականում մեղմվել էր սկզբնական (աշխատողների վարձատրություն) և երկրորդային եկամուտների (անձնական տրանսֆերտներ) հաշիվների ավելցուկով, որը հիմնականում պայմանավորված է դրամական փոխանցումների ծավալների աճով (աղյուսակ 1): Եթե համեմատենք դրամական փոխանցումների դինամիկան ներմուծման ծավալների փոփոխության հետ (աղյուսակ 1), ապա երկու փոփոխականներն էլ համատեղ ունեն կամ աճի կամ նվազման միտում: Այստեղից կարել է ենթադրել, որ դիտարկվող ժամանակահատվածում դրամական փոխանցումների ծավալների աճն իր հերթին հանգեցրել է նաև ներմուծման ծավալների աճի: Մյուս կողմից՝ ՀՀ պարագայում արտահանման ծավալների աճն ուղեկցվել է ներմուծման ծավալների աճով (աղյուսակ 1), ինչից կարելի է եզրակացնել, որ Հայաստանի պարագայում ներմուծման ծավալների փոփոխությունը ասոցացվում է արտահանման ծավալների և դրամական փոխանցումների ծավալների փոփոխության հետ, որի հետևանքով ներմուծման ծավալների աճը հնարավորություն է տալիս տեղական արտադրողներին ձեռք բերել կապիտալ սարքավորումներ, միջանկյալ սպառման համար նախատեսված ապրանքներ, որի շնորհիվ կբարձրանա արտադրողականությունը, և Հայաստանում արտադրված ապրանքներն ավելի մրցունակ կդառնան արտերկրում: Իսկ դրամական փոխանցումների աճը կհանգեցնի վերջնական սպառման համար նախատեսված ապրանքների ներմուծման ծավալների աճին:

ՀՀ ընթացիկ հաշվի կառուցվածքը 2012-2017թթ. (մլն ԱՄՆ դոլար)¹

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
ԸՆԹԱՅԻՆ ՀԱՇԻՎ	-1,057.9	-813.0	-882.9	-272.4	-238.1	-399.9
կրեդիտ	5,023.4	5,533.3	5,588.4	4,926.3	5,234.3	6,354.9
դեբետ	6,081.3	6,346.4	6,471.3	5,198.8	5,472.4	6,754.8
Ապրանքներ և ծառայություններ	-2,214.0	-2,321.1	-2,168.9	-1,281.8	-1,015.8	-1,544.7
կրեդիտ	2,917.4	3,155.3	3,318.3	3,136.3	3,500.4	4,273.3
դեբետ	5,131.4	5,476.4	5,487.3	4,418.2	4,516.2	5,818.0
Ապրանքներ	-2,111.9	-2,196.2	-2,055.4	-1,186.4	-944.4	-1,482.1
կրեդիտ	1,515.7	1,635.9	1,698.1	1,623.9	1,890.7	2,378.3
դեբետ	3,627.6	3,832.0	3,753.6	2,810.3	2,835.1	3,860.4
Ծառայություններ	-102.1	-125.0	-113.5	-95.4	-71.4	-62.5
կրեդիտ	1,401.7	1,519.4	1,620.2	1,512.4	1,609.7	1,895.0
դեբետ	1,503.8	1,644.4	1,733.7	1,607.9	1,681.1	1,957.6
Սկզբնական եկամուտներ	423.0	682.5	541.1	442.9	224.2	497.7
կրեդիտ	1,115.2	1,259.1	1,212.9	885.9	851.0	1,063.8
դեբետ	692.2	576.6	671.8	443.0	626.8	566.1
Աշխատողների վարձատրություն	915.0	1,051.0	975.4	661.7	597.3	682.8
կրեդիտ	1,071.2	1,228.3	1,168.9	842.4	773.7	858.1
դեբետ	156.1	177.3	193.5	180.6	176.4	175.4
Երկրորդային եկամուտներ	733.1	825.6	744.9	566.5	553.4	647.1
կրեդիտ	990.8	1,118.9	1,057.2	904.1	882.9	1,017.8
դեբետ	257.7	293.4	312.3	337.6	329.5	370.7
Անձնական տրանսֆերտներ	685.1	785.9	712.6	466.0	427.1	488.7
կրեդիտ	843.8	963.9	909.7	649.1	608.7	680.9
դեբետ	158.6	178.0	197.1	183.2	181.6	192.2

Ըստ Գլխաթուսի՝ արտասահմանից ստացվող դրամական փոխանցումները, հատկապես աշխատուժ արտահանող երկրների պարագայում, արտարժույթի ներհոսքում բարձր են: Վերջիններս կարող են փոխարինել և լրացնել այլ աղբյուրներից ստացվող արտարժույթի սահմանափակ լինելը (արտահանում կամ միջազգային օգնություն) և որպես լրացուցիչ տնօրինվող եկամտի աղբյուր՝ ավելացնել պահանջարկը (ներառյալ՝ ներ-

¹ ՀՀ ԱՎԾ, «Վճարային հաշվեկշիռ 6» աղանց տվյալների բազա,
<http://armstat.am/am/?nid=203>:

մուծվող ապրանքների նկատմամբ պահանջարկը)¹: Մեծ ծավալի դրամական փոխանցումները կարող են հանգեցնել փակ շրջապտույտի՝ «ներմուծման ծավալների աճ-արտարժույթի նկատմամբ ավելի մեծ պահանջ-ավելի մեծ ծավալների հասնող դրամական փոխանցումների կարիք», որի արդյունքում դրամական փոխանցումների տատանումները կրեքեն այնպիսի իրավիճակի, երբ տրանսֆերտներ ստացող երկրների կառավարությունները պատրաստ չեն լինի կարգավորելու այդ տատանումների ազդեցությունը, ինչն էլ կավելացնի ընթացիկ հաշվի պակասությունը²:

Գլխաթուխի վերլուծության արդյունքները նաև փաստում են, որ դրամական փոխանցումները կարող են տեղական արտադրողների համար կապիտալ ապրանքների աղբյուր հանդիսանալ, իսկ հաշվի առնելով ներմուծվող սպառողական ապրանքների միջոցով կենսամակարդակի բարձրացման փաստը՝ ներմուծման քաղաքականություն մշակողների հիմնական առաջնությունը չպետք է լինի միայն ներմուծման ծավալների կրճատումը և դրամական փոխանցումների ուղղումը դեպի հայրենական արտադրողների կողմից արտադրվող ապրանքները, այլ այդ գումարների ուղղումը դեպի հիմնական միջոց համարվող ապրանքներ՝ սպառողական ապրանքների փոխարեն³:

Չեթինթասը և Բարիշիկը պարզել են, որ արտահանումը, ներմուծումը և տնտեսական աճը երկարաժամկետ հատվածում 13 անցումային տնտեսություն ունեցող երկրների պարագայում, որոնց մեջ է նաև Հայաստանը⁴, կապված են ուղիղ համեմատական կապով, այսինքն՝ միաժամանակ կա մ աճում են, կա մ՝ նվազում⁵: Կարճաժամկետ հատվածում տնտեսական աճը հանգեցնում է արտահանման ծավալների աճի, մինչդեռ ներմուծման պարագայում՝ վերջինիս ծավալների աճը հանգեցնում է տնտեսական աճի, իսկ տնտեսական աճն իր հերթին խթանում է ներմուծման ծավալների աճը⁶: Նմանատիպ փոխառնչություն արձանագրվում է նաև արտահանման և ներմուծման միջև⁷: Երկարաժամկետ հատվածում ևս

¹ Nicholas P. Glytsos, (2005), "The contribution of remittances to growth", Journal of Economic Studies, Vol. 32, Iss 6, p. 469, DOI: 10.1108/01443580510631379.

² Նույն տեղում, էջ 481:

³ Նույն տեղում, էջ 486:

⁴ 12 երկներ՝ Բելառուս, Բուլղարիա, Չեխիա, Էստոնիա, Ղազախստան, Լատվիա, Լիտվա, Լեհաստան, Ռուսաստան, Սլովակիա և Սլովենիա:

⁵ Çetintas, H. & Barışik, S. (2009) Export, Import and Economic Growth: The Case of Transition Economies, Transition Studies Review, 15, p.645, DOI:10.1007/s11300-008-0043-0.

⁶ Նույն տեղում:

⁷ Նույն տեղում:

նույն միտումներն են նկատվել, որի արդյունքում հեղինակները եզրահանգել են, որ այդ երկրներում արտադրողականության աճը բարձրացնում է երկրի մրցունակությունը գնի և որակի տեսանկյունից, որի արդյունքում երկարաժամկետ հատվածում ավելանում են արտահանման ծավալները¹: Այս երկրներում արտադրության ծավալների աճը հանգեցնում է եկամուտների աճին, ինչ էլ իր հերթին ավելի է մեծացնում ներմուծման ծավալների աճի տեմպերը այլ զարգացած երկրների համեմատ, իսկ արտահանման ծավալների աճը էապես ազդում է տնտեսական աճի վրա՝ ներմուծման ծավալների փոփոխության միջոցով: Հետևաբար, այս երկրներում տնտեսական աճը պայմանավորված է եղել ներմուծման նկատմամբ պահանջարկի աճով՝ կապիտալի և միջանկյալ սպառման համար նախատեսված ապրանքների ներմուծման միջոցով արագացված տնտեսական աճով²: Այդ պատճառով, եթե արտաքին առևտրային քաղաքականությունը հիմնականում կենտրոնացված է արտահանման վրա՝ անտեսելով ներմուծման որպես տնտեսական աճի շարժիչ ուժի կարևորությունը, կհանգեցնի ոչ միայն տնտեսական աճի տեմպերի դանդաղեցմանը, այլև տնտեսության վերակառուցման գործընթացի ձգձգմանը³: Իսկ ինքնին ներմուծմամբ պայմանավորված տնտեսական աճը կհանգեցնի ներմուծվող ապրանքների և ծառայությունների նկատմամբ պահանջարկի աճի, ինչն էլ իր հերթին աստիճանաբար կավելացնի առևտրային և ընթացիկ հաշվի պակասությունը⁴: Հետևաբար, այլ խնդիրներից խուսափելու և կայուն տնտեսական աճն ապահովելու տեսանկյունից կարևորվում է արտահանման ծավալների աճը՝ աճող ներմուծման պահանջարկը ֆինանսավորելու նպատակով⁵:

Ինչ վերաբերում է ներմուծման նկատմամբ պահանջարկին՝ ապա ըստ Բուգաուշինայի՝ կարճաժամկետ հատվածում անցումային տնտեսությամբ 22 երկրներում, որոնց մեջ է նաև Հայաստանը, և հատկապես ԱՊՀ երկրներում իրական ներքին պահանջարկի փոփոխությունը ավելի մեծ չափերի հասնող փոփոխության է հանգեցնում ներմուծման կտրվածքով (տոկոսային փոփոխության առումով), մինչդեռ երկարաժամկետ հատ-

¹ Çetintaş, H. & Barışık, S. (2009) Export, Import and Economic Growth: The Case of Transition Economies, *Transition Studies Review*, 15, p.647, DOI:10.1007/s11300-008-0043-0:

² Նույն տեղում, էջ 648:

³ Նույն տեղում:

⁴ Նույն տեղում:

⁵ Նույն տեղում:

վածում այդ փոփոխությունը համեմատաբար ավելի փոքր է (գրեթե հավասարաչափ)¹:

Աղյուսակ 2

**ՀՀ համախառն արտաքին պարտքի տարեկան դիքերը 2012-2017թթ.
(ժամանակաշրջանի վերջի դրությամբ, մլն ԱՄՆ դոլար)²**

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Համախառն արտաքին պարտք	7,673.9	8,732.8	8,540.5	8,918.8	9,953.1	10,528.7
<i>Այդ թվում՝</i>						
Ավանդային կազմակերպություններ, բացի կենտրոնական բանկից	1,923.50	2,329.70	2,241.70	2,070.90	2,328.30	1,994.00
<i>Կարճաժամկետ</i>	617.5	947.9	770.2	514.5	874.1	670.4
<i>Երկարաժամկետ</i>	1,306.00	1,381.80	1,471.50	1,556.40	1,454.20	1,323.60
Այլ հատվածներ	899.2	1,356.00	1,384.30	1,449.30	1,547.40	1,443.00
<i>Կարճաժամկետ</i>	224.2	176.9	137.7	148.3	196.5	219.8
<i>Երկարաժամկետ</i>	675	1,179.10	1,246.60	1,301.00	1,350.80	1,223.30
Ուղղակի ներդրումներ՝ միջֆիրմային վարկեր	964.3	995	983	944.4	1,044.20	1,300.50
<i>Այդ թվում՝</i>						
<i>Ուղղակի ներդրողը ուղղակի ներդրմամբ ձեռնարկությունում</i>	964.3	926.0	508.0	469.7	564.6	763.1
<i>Փոխկապակցված կազմակերպությունների միջև</i>	-	69.0	438.1	438.4	443.5	501.2

Հետևաբար, հաշվի առնելով վերը նշվածը, Հայաստանում պետք է կարևորվի առևտրային և ընթացիկ հաշվի պակասուրդի պահպանման կամ կրճատման հարցը: Իսկ եթե հաշվի առնվի այն հանգամանքը, որ մասնավորապես 2012-2016թթ.-ին պակասուրդի ֆինանսավորումը (հատկապես մասնավոր հատվածի կտրվածքով) հանգեցրել է արտաքին պարտքի ավելացմանը (աղյուսակ 2), ՀՀ-ի համար պետք է կարևորվի օտարերկրյա ներդրումների ներգրավման խնդիրը (պակասուրդի առնվազն պահպանման տեսանկյունից) և արտահանման ծավալների աճը: Թեպետ 2017թ.-ին որոշակիորեն կրճատվել են ավանդային կազմա-

¹ Buzaushina, A. (2015) Trade elasticities in transition countries, International Economics and Economic Policy, Volume 12, Issue 2, pp.321–322, DOI: <https://doi.org/10.1007/s10368-014-0273-z>.

² ՀՀ ԱՎԾ, «Համախառն արտաքին պարտք 6» աղյուսակ տվյալների բազա, <http://armstat.am/am/?nid=203>:

կերպությունների, այլ հատվածների, համախառն արտաքին պարտքի տարեկան դիրքերը 2012-2016թթ.-ի համեմատ՝ աճ է արձանագրվել ուղղակի ներդրումների՝ միջֆիրմային վարկերի կտրվածքով (հատկապես փոխկապակցված կազմակերպությունների միջև և ուղղակի ներդրող ուղղակի ներդրմամբ ձեռնարկության պարագայում) այդ նույն ժամանակահատվածում (աղյուսակ 2):

Ինչ վերաբերում է օտարերկրյա ուղղակի ներդրումների (ՕՈԻՆ-երի) ներգրավմանը, ապա 2012-2017թթ. ժամանակահատվածում 2015թ.-ից հետո (178.3 մլն ԱՄՆ դոլար) 2017թ.-ին արձանագրվել է երկրորդ նվազագույն չափը՝ 245.7 մլն ԱՄՆ դոլար (աղյուսակ 3): Իսկ առավելագույն չափը գրանցվել է 2012թ.-ին՝ 496.6 (աղյուսակ 3): Դիտարկվող ժամանակահատվածում բաժնետիրական կապիտալում և ներդրումային ֆոնդերում մասնակցության նվազագույն արժեքը գրանցվել է 2017թ.-ին (68.8 մլն ԱՄՆ դոլար), նմանատիպ պատկեր է արձանագրվել նաև վերաներդրված եկամուտների կտրվածքով: 2017թ.-ին զուտ պարտավորությունների ստանձնումը հիմնականում եղել է պարտքային գործիքների տեսքով (աղյուսակ 3), որը կազմել է ուղղակի ներդրումների մոտ 72%, Իսկ պարտքային գործիքներում ներդրումները հիմնականում եղել են միջֆիրմային վարկերի տեսքով (198.5 մլն ԱՄՆ դոլար՝ ուղղակի ներդրող ուղղակի ներդրմամբ ձեռնարկությունում) (աղյուսակ 2 և 3):

Աղյուսակ 3

Ուղղակի ներդրումները ՀՀ-ում 2012-2017թթ. (մլն ԱՄՆ դոլար)¹

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Զուտ պարտավորությունների ստանձնում	496.6	346.1	403.9	178.3	338.1	245.7
Բաժնետիրական կապիտալում և ներդրումային ֆոնդերում մասնակցություն	589.0	329.5	331.2	148.6	223.7	68.8
<i>Բաժնետիրական կապիտալ, առանց վերաներդրված եկամտի</i>	328.3	260.6	177.5	245.7	184.8	65.1
<i>Վերաներդրված եկամուտ</i>	260.8	68.9	153.6	-97.2	38.9	3.7
Պարտքի գործիքներ	-92.4	16.6	72.7	29.7	114.4	176.9
<i>Այդ թվում՝</i>						
<i>Ուղղակի ներդրողն ուղղակի ներդրմամբ ձեռնարկությունում</i>	-92.4	-6.0	124.8	49.6	100.7	198.5

¹ ՀՀ ԱՎԾ, «Վճարային հաշվեկշիռ 6» առցանց տվյալների բազա, <http://armstat.am/am/?nid=203>:

Հիմք ընդունելով վերը նշվածը՝ կարելի է եզրակացնել, որ Հայաստանում դրամական փոխանցումների շարունակական աճը կարող է հանգեցնել փակ շրջապտույտի՝ «ներմուծման ծավալների աճ-արտարժույթի նկատմամբ ավելի մեծ պահանջ-ավելի մեծ ծավալների հասնող դրամական փոխանցումների կարիք», որի արդյունքում կավելանա ընթացիկ հաշվի պակասուրդը՝ հիմնականում սպառողական կամ վերջնական սպառման համար նախատեսված ապրանքների ծավալների արտահանման ծավալների աճը գերազանցող աճի տեմպեր գրանցելու պարագայում (կենսամակարդակի բարձրացման շնորհիվ), ինչն էլ կազդի տնտեսական աճի կայունության վրա:

Արտադրության ծավալների աճը կհանգեցնի եկամուտների աճին, ինչն էլ գրեթե նույն չափով կմեծացնի ներմուծման ծավալները՝ կախված ժամանակահատվածից (կարճաժամկետ թե երկարաժամկետ հատված)՝ հիմնվելով Բուզաուշինայի վերլուծության արդյունքների վրա¹: Արտահանման ծավալների աճը ներմուծման ծավալների աճով պայմանավորված դրականորեն կազդի տնտեսական աճի վրա՝ կապիտալի և միջանկյալ սպառման համար նախատեսված ապրանքների ներմուծման միջոցով, ինչն էլ կավելացնի ՀՀ տնտեսության արտադրողականությունը (ընդհանուր գործոնային արտադրողականություն): Կապիտալի և միջանկյալ սպառման համար նախատեսված ապրանքների ներմուծման ծավալների աճ կգրանցվի ներքին պահանջարկի ավելացմամբ պայմանավորված, որն էլ իր հերթին կազդի ՀՀ տարբեր ապրանքների շուկաներում մրցակցության մակարդակի վրա, ինչ էլ իր հերթին ՀՀ ընկերություններին հնարավորություն կտա մրցակցել ներմուծվող ապրանքների և հայրենական մյուս արտադրողների հետ (շուկայի կառուցվածքից կախված):

Ներմուծման ծավալների աճն առաջացնում է առևտրային և, հատկապես, ընթացիկ հաշվի պակասուրդի պահպանման կամ կրճատման խնդիր, քանի որ արտաքին շուկերը կարող են հանգեցնել ձգնաժամի (հատկապես արժույթային ձգնաժամի, ինչն էլ վատագույն դեպքում կարող է վերածվել տնտեսականի և առաջացնել այլ տիպի ֆինանսական ձգնաժամեր): Քանի որ ընթացիկ հաշվի պակասուրդը կարող է պահպանվել օտարերկրյա կապիտալի ներհոսքով, այստեղ կարևոր է, թե ՀՀ-ն ինչ տեսակի ներդրումներ կներգրավի: Ցանկալի կլինի, որ ուղղակի ներդրումները հիմնականում լինեն ներդրումներ բաժնետիրական

¹ Buzaushina, A. (2015) Trade elasticities in transition countries, International Economics and Economic Policy, Volume 12, Issue 2, pp.321–322, DOI: <https://doi.org/10.1007/s10368-014-0273-z> □

կապիտալի և ոչ թե պարտքային գործիքների տեսքով, որպեսզի էլ ավելի չվատթարանան ՀՀ համախառն արտաքին պարտքի տարեկան դիրքերը: Սակայն, անկախ նրանից, թե ինչ տիպի ներդրումներ է ՀՀ-ն ներգրավում, ընթացիկ հաշվի պակասուրդի աճին զուգընթաց կավելանա երկրի կախվածությունը կապիտալի արտաքին աղբյուրներից, եթե ընթացիկ հաշվի կայունությունը պահպանվելու է ՕՈՒՆ-երի ներգրավմամբ պայմանավորված: Այդ դեպքում միայն հոսքերի կայուն մակարդակը հնարավորություն կտա պահպանել կամ ծածկել պակասուրդը, ինչպես նաև որոշակիորեն ավելացնել այն:

Պարզապես օտարերկրյա ընկերությունների ներգրավումը (հատկապես «շուկա փնտրող») կնպաստի միայն ընթացիկ հաշվի պակասուրդի առկա մակարդակի պահպանմանը, մինչդեռ հետագայում արտահանման մտադրությամբ «ռեսուրս» և/կամ միաժամանակ «արդյունավետություն փնտրող» օտարերկրյա ընկերությունների ներգրավման դեպքում, ընթացիկ հաշվի պակասուրդի պահպանումից բացի, կարճաձագրվի արտահանման ծավալների աճ, ինչն էլ թույլ կտա կրճատել ընթացիկ հաշվի պակասուրդը:

Այստեղ առաջնային է դառնում ՀՀ կառավարության կողմից մշակվող և իրականացվող արտահանման խթանման ուղղված միջոցառումների հաջողությունը, որի շնորհիվ արտահանման ծավալների աճ կգրանցվի, ինչն էլ իր հերթին կկրճատի ընթացիկ հաշվի պակասուրդը: Կարևոր է նաև արտահանողների, ինչպես նաև տեղական արտադրողների պարագայում պետական աջակցությունը (օրինակ՝ վարկերի տոկոսադրույքների սուբսիդավորումը), ինչպես նաև համապատասխան միջանկյալ սպառման համար նախատեսված ապրանքների և կապիտալի ընտրության և ներմուծման գործում տեղեկատվական աջակցությունը: Լոպեզի և Յադավի կողմից քննարկված տեղեկատվական աջակցությունը Չիլիի պարագայում լավ օրինակ է՝ հատկապես ներմուծելիս¹:

Տեղական ընկերությունների կողմից ավելի արդյունավետ տեխնոլոգիաների ներմուծումը և յուրացումը տեղական շուկայում մրցակցությանը դիմակայելու նպատակով, ինչպես նաև հետագայում արտահանելու դեպքում բոլոր շուկաներում ավելի բարձր մրցակցության մակարդակը՝ կստիպեն ընկերություններին արտադրողական դառնալ, նորարարություններով զբաղվել, ինչն էլ ընդհանուր առմամբ ՀՀ ընկերություններին ավելի մրցունակ կդարձնի:

¹ Ricardo A. López & Niru Yadav (2010) Imports of Intermediate Inputs and Spillover Effects: Evidence from Chilean Plants, *The Journal of Development Studies*, 46:8, p.1388, DOI: 10.1080/00220380903428423.

Թեպետ կապիտալ և միջանկյալ սպառման համար նախատեսված ապրանքների ներմուծումը ՀՀ-ում կարող է նպաստել արտադրողականության (ընդհանուր գործոնային արտադրողականության), ինչպես նաև տնտեսական աճի ավելի բարձր տեմպերի ապահովմանը (հատկապես ուժեղ մրցակցության առկայության դեպքում) երկարաժամկետ հատվածում կարևորը սպառողական կամ վերջնական սպառման համար նախատեսված ապրանքների ներմուծման ծավալների աճի տեմպերն են, որի ազդեցությունը կարելի է կրճատել կամ մեղմել արտահանման ավելի բարձր և ավելի բարձր ավելացված արժեք ստեղծող ապրանքների արտահանման ծավալների աճի պարագայում: Հետևաբար՝ ներմուծման ծավալների աճին զուգընթաց (անկախ վերջիններիս օգտագործման նպատակից) անհրաժեշտ է ավելացնել արտահանման ծավալները և ներգրավել օտարերկրյա ուղղակի ներդրումներ՝ բաժնետիրական կապիտալում (ոչ պարտքային գործիքների տեսքով և հատկապես «ռեսուրս» և/կամ միաժամանակ «արդյունավետություն փնտրող» օտարերկրյա ընկերություններ):

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԱՃԻ ՎՐԱ ՆԵՐՄՈՒԾՄԱՆ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅԱՆ ՍԵՆԱՆԻՉՄՆԵՐԸ ՀՀ-ՈՒՄ

ԱՆՆԱ ՌՈՒԿԵԼՏԻ ՄԱԿԱՐՅԱՆ, տ.գ.թ.

*ՀՀ ԳԱԱ Մ.Քոթայանի անվան տնտեսագիտության
ինստիտուտի գիտաշխատող*

Համառոտագիր: Ընթացիկ հաշվի կառուցվածքի, համախառն արտաքին պարտքի տարեկան դիրքերի, ինչպես նաև գրականության վերլուծության հիման վրա հողվածում ներկայացվել է ներմուծման դերը և վերջինիս ազդեցությունը Հայաստանի տնտեսական աճի ապահովման գործում: Ներմուծման ազդեցության ուղիների համակարգման տեսանկյունից առաջարկվել է ներմուծման ծավալների աճին զուգընթաց ավելացնել արտահանման ծավալները և ներգրավել ՕՈՒՆ-երը բաժնետիրական կապիտալում (ոչ պարտքային գործիքների տեսքով և «ռեսուրս» և/կամ միաժամանակ «արդյունավետություն փնտրող» ընկերություններ):

Բանալի բառեր. *ներմուծում, ՕՈՒՆ, արտահանում, արտաքին պարտք, աստորային հաշվեկշիռ, ընթացիկ հաշվի պակասուրդ, պարտքային գործիք, բաժնետիրական կապիտալ:*

МЕХАНИЗМЫ ВЛИЯНИЯ ИМПОРТА НА ЭКОНОМИЧЕСКИЙ РОСТ В РА

АННА РУЗВЕЛЬТОВНА МАКАРЯН, *к.э.н.*

*научный сотрудник Института
экономики им. М. Котаяна НАН РА*

Аннотация: На основе анализа структуры текущего счета, позиций годового валового внешнего долга и обзора литературы в статье предпринята попытка определить роль и влияние импорта в обеспечении экономического роста Армении. С целью координации возможного воздействия импорта, предложено увеличить экспорт и привлечь ПИИ в акционерный капитал (а не в долговые ценные бумаги и ресурсо-ориентированные и/или одновременно затратно-ориентированные компании) при росте объемов импорта.

Ключевые слова: *Импорт, ПИИ, экспорт, внешний долг, торговый баланс, дефицит текущего счета, долговые ценные бумаги, акционерный капитал.*

MECHANISMS OF THE IMPACT OF IMPORTS ON THE ECONOMIC GROWTH IN THE REPUBLIC OF ARMENIA

ANNA ROOSEVELT MAKARYAN, *Ph.D. in Economics*

*Research Associate, M. Kotanyan Institute of Economics
National Academy of Sciences, Republic of Armenia*

Abstract: Based on the analysis of the structure of current account, annual gross external debt positions, and literature review the author attempts to provide the role and the impact of imports in ensuring the economic growth in Armenia. With respect to coordinating the possible impact of imports, the author proposes to increase exports and attract FDI in equity (not in debt securities and resource-seeking and/or simultaneously efficiency seeking companies) along with increase reported in imports.

Keywords: *Import, FDI, export, external debt, trade balance, current account deficit, debt securities, equity.*